

**VALTIONAVUSTUS TYÖLLISYYDEN EDISTÄMISEEN JA OSAAMISEN KEHITTÄMISEEN ÄKILLISISSÄ RAKENNE-
MUUTOSTILANTEISSA -MÄÄRÄRAHAN JAKAMINEN ETELÄ-KARJALAN JA VAKKA-SUOMEN ÄKILLISISSÄ RA-
KENNEMUUTOSTILANTEISSA**

Tausta

Etelä-Karjalan rakennemuutostilanne

Etelä-Karjalan rakennemuutoksen taustalla ovat ennen kaikkea metsäteollisuuden heikentyneet näkymät, UPM Kaukaan paperintuotannon lopettaminen sekä Stora Enson ja Metsä Groupin muutosneuvottelut, jotka koskettavat satoja työntekijöitä ja heijastuvat laajasti alueen työllisyyteen ja alihankintaketjuihin. Tilannetta vaikeuttavat Ukrainan sodan vaikutukset – Venäjän tuonnin loppuminen, energiasiirtymän kustannukset ja globaalin kaupan häiriöt – sekä väestön ikääntyminen, työpaikkojen väheneminen ja investointien hiipuminen. Epävarmuus on suurta erityisesti metsäteollisuuden ja sen kytköksissä olevien toimialojen tulevaisuuden näkymien vuoksi.

Etelä-Karjalan väestönkehitys on laskeva, vaikka kehitys on hieman hidastunut. Vuoden 2024 lopussa maakunnassa asui 125 083 henkeä, mikä on 0,1 % vähemmän kuin edellisvuonna. Väestö ikääntyy nopeasti: yli 65-vuotiaiden osuus on lähes 30 %, mikä on neljänneksi korkein maakunnista.

Elinkeinoelämässä on tapahtunut myös viime vuoden aikana merkittäviä muutoksia. Marraskuussa 2025 toimipaikkojen määrä oli 6 789, mikä on 534 vähemmän kuin vuotta aiemmin (–7,3 %). Liikevaihto laski vuoden 2025 ensimmäisellä kvartaalilla 1,3 % edellisvuoteen verrattuna, kun koko maassa kasvu oli 1,1 %. Konkurssit lisääntyivät: tammi–lokakuussa 2025 vireille pantiin 59 konkurssia (2024: 51).

Työllisyystilanne on heikko. Lokakuussa 2025 työttömyysaste oli 12,7 % (koko maa 11,6 %), mikä on viidenneksi korkein maakunnista. Avoimia työpaikkoja oli vain 207, kun vuotta aiemmin niitä oli 367. Rakennemuutoksen vaikutukset ovat merkittävät: irtisanomisuhan alla on yli 2 000 henkilöä ja lomautusten määrä voi nousta lähes 3 000: en. Jos kaikki irtisanomiset toteutuvat, työttömyysaste nousisi 16,5 %:iin, mikä olisi korkein maakunnista. Teollisuuden työpaikoista (7 364) lähes 29 % on irtisanomisuhan alla.

Vakka-Suomen rakennemuutostilanne

Vakka-Suomen rakennemuutoksen taustalla on ennen kaikkea autoteollisuuden globaali matalasuhdanne ja tuotantosopimusten päättyminen, mikä johti Valmet Automotiven merkittäviin henkilöstövähennyksiin. Marraskuussa 2025 päättyneiden muutosneuvottelujen tuloksena yli 200 työntekijää irtisanotaan ja yli 800 lomautetaan, mikä heijastuu laajasti alueen työllisyyteen, alihankintaketjuihin ja jatkojalostajiin. Tilannetta pahentaa väestön ikääntyminen, työpaikkojen väheneminen ja investointiodotusten heikkous. Epävarmuus on suuri erityisesti autoteollisuuden tulevaisuuden näkymien vuoksi.

Vakka-Suomen väestö on vähentynyt pitkään ja oli vuoden 2024 lopussa 30 120 asukasta (–4,3 % vuodesta 2010). Väestö myös ikääntyy nopeasti: yli 65-vuotiaiden osuus on 30,7 %, mikä on selvästi maan keskiarvoa korkeampi. Työikäisten osuus on pienempi kuin muualla Suomessa.

Elinkeinoelämässä toimipaikkojen määrä laski vuoden aikana 6,4 % (–168 toimipaikkaa), ja liikevaihto supistui 2,7 % vuonna 2024.

Vakka-Suomen työttömyysaste lokakuussa 2025 oli 8,6 %. Pitkäaikaistyöttömyys (+35%) ja nuorisotyöttömyys (+30%) ovat selvässä kasvussa. Avoimia työpaikkoja oli 82, kun vuotta aiemmin niitä oli 115. Rakennemuutoksen vaikutukset ovat kuitenkin merkittävät: irtisanomisuhan alla on 235 henkilöä ja lomautettuna jopa 860 henkilöä. Jos irtisanomiset toteutuvat, työttömyysaste nousee Vakka-Suomen seutukunnassa yli 10 %:iin ja Uudessakaupungissa jopa 20 %:in. Teollisuuden työpaikoista (4 451) noin 5 % on irtisanomisuhan alla.

Toivoo Vakka-Suomeen tuo Valmet Automotiven strateginen laajentuminen puolustusteollisuuteen. Tämän toteutuminen edellyttää kuitenkin merkittäviä panostuksia mm. työvoiman osaamiseen. PK-barometri kertoo synkimmistä investointiodotuksista koko Varsinais-Suomessa (saldoluku -22), ja henkilöstön määrän kehitys näyttää negatiiviselta.

Tarkastelu äkillisten rakennemuutostilanteiden arviointikriteerien näkökulmasta

Elinvoimakeskus voi myöntää valtionavustusta työllisyyden edistämiseen ja osaamisen kehittämiseen äkillisessä rakennemuutostilanteessa, jossa työpaikkojen poistumisen kokonaismäärä on useita satoja ja suhteellinen vaikutus alueen työllisyyteen on kriittinen. Arviointi perustuu kokonaiskuvaan alueen tilanteesta sekä siihen, missä määrin valtion lisätoimilla voidaan olennaisesti edistää uudelleentyöllistymistä ja lieventää rakennemuutoksen vaikutuksia.

Keskeiset kriteerit valtionavustuksen myöntämiselle ovat:

- alueella on tapahtunut äkillinen ja merkittävä työpaikkojen poistuminen (useita satoja työpaikkoja)
- työpaikkamenetyksen suhteellinen vaikutus alueen työllisyytilanteeseen on ollut kriittinen ja luo painetta laajemman aluetaloudellisen kriisin syntymiseen, sekä
- valtion lisätoimilla ja rahoituksella katsotaan olevan olennainen merkitys työntekijöiden uudelleentyöllistymisessä ja rakennemuutoksen kielteisten vaikutusten lieventämisessä

Sekä Etelä-Karjalan maakunnassa että Vakka-Suomen seutukunnassa nämä edellytykset täyttyvät. Molemmilla alueilla työpaikkamenetyksen määrä on huomattava ja kohdistuu alueen kannalta keskeisiin toimialoihin, mikä heikentää alueiden lyhyen aikavälin työllisyyskehitystä ja altistaa laajemmille sosiaalisille ja taloudellisille seurannaisvaikutuksille. Työttömyyden kasvun lisäksi vaikutukset näkyvät muun muassa työvoiman poismuuton kiihtymisenä, alihankintaverkostojen heikentymisenä ja kuntatalouden kiristymisenä.

Alueet ovat käynnistäneet toimenpiteitä viivytyksettä. Etelä-Karjalassa Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen (1.1.2026 alkaen Kaakkois-Suomen elinvoimakeskus) johdolla koottu ÄRM-koordinaatioryhmä on valmistellut alueen toimintasuunnitelman, ja hakemus toimitettiin työ- ja elinkeinoministeriöön lokakuussa 2025.

Vakka-Suomessa Varsinais-Suomen ELY-keskus (1.1.2026 alkaen Lounais-Suomen elinvoimakeskus) on koordinoit Uudenkaupungin ÄRM-työryhmää, ja alueen hakemus toimitettiin ministeriöön joulukuussa 2025.

Kokonaisuutena Etelä-Karjalan ja Vakka-Suomen tarkasteltavat tilanteet täyttävät edellytykset valtionavustuksen myöntämiselle äkillisen rakennemuutoksen perusteella. Valtion rahoitus on molemmille alueille keskeinen tekijä työpaikkamenetyksen vaikutusten hallinnassa ja nopean uudelleentyöllistymisen tukemisessa.

Momentin 32.30.56 määrärahat

Momentilla 32.30.56 (Valtionavustus työllisyyden edistämiseen ja osaamisen kehittämiseen äkillisissä rakennemuutostilanteissa, siirtomääräraha 2 v) on jakamatta vuoden 2026 määrärahoja 2 000 000 euroa äkillisten rakennemuutostilanteiden hoitamiseen.

Esitys määrärahan jaoksi

Äkillisessä rakennemuutostilanteessa keskeinen tavoite on turvata työllisyys ja estää työttömyyden pitkittyminen. Toimenpiteet kohdistetaan työntekijöiden nopeaan uudelleentyöllistymiseen, osaamisen päivittämiseen ja uusien työpaikkojen syntyminen edistämiseen.

Alueen omien toimijoiden aktiivinen rooli ja ennakoiva varautuminen ovat ratkaisevia, mutta valtion lisätoimet ja rahoitus voivat olla merkittävässä asemassa, jotta irtisanotut ja lomautetut työntekijät sijoittuvat nopeasti uusiin tehtäviin ja alueen elinvoima säilyy.

Etelä-Karjalan rakennemuutostilanne

Päätöksellä esitetään jaettavaksi momentin 32.30.56 (Valtionavustus työllisyyden edistämiseen ja osaamisen kehittämiseen äkillisissä rakennemuutostilanteissa, siirtomääräraha 2 v) vuoden 2026 talousarvion määrärahaa 750 000 euroa Etelä-Karjalan äkillisen rakennemuutostilanteen hoitamiseen.

Määräraha jaettaisiin Kaakkois-Suomen elinvoimakeskukselle, joka käyttäisi määrärahan valtionavustuksen myöntämiseen paikalliselle työvoimaviranomaiselle tai muille toimijoille, jotka käyttäisivät rahoitusta alueella työllisyyden ja osaamisen kehittämiseen. Avustuksen myöntämisessä, käytössä ja valvonnassa noudattaisiin valtionavustuslain (688/2001) säännöksiä.

Rahoitus on tarkoitettu käytettäväksi työllisyyden edistämiseksi ja osaamisen kehittämiseksi Etelä-Karjalan maakunnassa ja sen lähialueilla Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen jättämässä hakemuksessa (VN/31485/2025-SAAP-1) esitetyillä toimenpiteillä liittyen erillisrahoituksen kohdentamiseen palveluntuottajille yksilöllisten koulutus- ja valmennuspalvelujen toteuttamiseksi sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan. Rahoituksen tarkempi kohdentuminen ja haun sisällölliset rajaukset määritellään erikseen valtionavustuksen roolissa toimivan Kaakkois-Suomen elinvoimakeskuksen toimesta.

Vakka-Suomen rakennemuutostilanne

Päätöksellä esitetään jaettavaksi momentin 32.30.56 (Valtionavustus työllisyyden edistämiseen ja osaamisen kehittämiseen äkillisissä rakennemuutostilanteissa, siirtomääräraha 2 v) vuoden 2026 talousarvion määrärahaa 500 000 euroa Vakka-Suomen äkillisen rakennemuutostilanteen hoitamiseen.

Määräraha jaettaisiin Lounais-Suomen elinvoimakeskukselle, joka käyttäisi määrärahan valtionavustuksen myöntämiseen paikalliselle työvoimaviranomaiselle tai muille toimijoille, jotka käyttäisivät rahoitusta alueella työllisyyden ja osaamisen kehittämiseen. Avustuksen myöntämisessä, käytössä ja valvonnassa noudattaisiin valtionavustuslain (688/2001) säännöksiä.

Rahoitus on tarkoitettu kokonaisuudessaan työllisyyden edistämiseksi ja työvoiman osaamisen kehittämiseksi Uudenkaupungin kaupungin jättämässä hakemuksessa (VN/37305/2025-SAAP-1) esitetyillä toimenpiteillä liittyen lomautetuille osoitettujen palveluiden hankintaan sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan. Rahoituksen tarkempi kohdentuminen ja haun sisällölliset rajaukset määritellään erikseen valtionavustuksen roolissa toimivan Lounais-Suomen elinvoimakeskuksen toimesta.

Edellä Etelä-Karjalan ja Vakka-Suomen äkillisiin rakennemuutostilanteisiin esitettyjen määrärahaesitysten hyväksynnän jälkeen momentille 32.30.56 (Valtionavustus työllisyyden edistämiseen ja osaamisen kehittämiseen äkillisissä rakennemuutostilanteissa, siirtomääräraha 2 v) jäisi jaettavaksi 750 000 euroa vuoden 2026 määrärahoja äkillisten rakennemuutostilanteiden hoitamiseen. Valtioneuvoston esitetään valtuuttavan työ- ja elinkeinoministeriön jakamaan jäljelle jäävän määrärahan tarvittaessa äkillisten rakennemuutostilanteiden hoitamiseen.